

NEERSLACHTIGLAND IN BANGE DAGEN

Pieter Hoekstra

De weermensen durven zich met plaatsvervangende schaamte bijna niet meer op het scherm te vertonen. *'Mag het nog een graadje lager, mevrouw?'* Pasen was deze winter kouder dan de Kerst. Maar goed, we mogen niet klagen, de ijsheiligen bewaren ons vanouds pas halverwege de maand mei voor de nachtvorst van koning winter. Toch wisten de statistici van het CBS de gevoelstemperatuur voor de Pasen weer verder neer te schroeven met volle procenten en nog een beetje. *'Ja, doet u maar.'*

Elke tijd heeft zijn eigen ziekte. Viktor Frankl noemde dit de pathologie van de tijdgeest. Ondertussen hebben de meeste mensen wel door dat de ziekte van de afgelopen kwart eeuw het narcisme is. De Nederlandse leiderschapsgoeroe en psychoanalyticus Manfred Kets de Vries heeft door de jaren heen met zijn INSEAD-instituut in het Franse Fontainebleau behoorlijk wat *Captains of Industries* op de sofa gehad. Een groot deel van deze directeurs van multinationals kan volgens Kets de Vries zeker tot de narcisten gerekend worden. Treffend is zijn ervaringsoordeel dat deze mensen ervan overtuigd zijn dat regels voor iedereen gelden – behalve voor henzelf. Stuk voor stuk zijn zij een god in het diepst van hun gedachten; en de hele wereld mag dat weten. Voor Kets de Vries is het duidelijk dat de lonen en de bonussen van deze mensen

op geen enkele manier te rijmen zijn met de inspanningen van deze zelfverklaarde goden.

Misschien is het narcisme als pathologie van de tijdgeest het meest opvallend zichtbaar bij de hoogste bomen. Toch is onze samenleving in deze tijd op alle niveaus doordeesemd met deze 'volksziekte'. De vraag is of we de geest ooit nog teruggeduwd krijgen in de fles. Misschien hebben de oude Grieken het nog niet zo onwaarschijnlijk bedacht: uiteindelijk verdrinkt Narcissus in zijn eigen spiegelbeeld – het enige dat hij zo eindeloos liefhad. Mogelijk is dat in deze crisis nou aan de hand.

Nu vraag ik me af of de huidige neerslachtigheid de volgende ziekte van een nieuwe tijd is, of juist een teken van herstel. Een goede geneesheer weet: Koorts moet bij ziekte z'n gang kunnen gaan, want die temperatuursverhoging is een teken van herstel. Het lichaam knokt voor gezondheid. En nu Nederland *Neerslachtigland* is zoek ik hier een antwoord – een medicijn. Elke geslaagde therapie blijkt baat te hebben bij humor. Maar waar is Neerlands hoop in bange dagen? Bram is niet meer en Freek, ja soms denk je: Freek is Freek niet meer. Toch is er één ding zeker: zeker niet zonder humor, zelfspot en relativeringsvermogen komen we de narcistische crisis te boven.